

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІЙНООСВІТНІХ
ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Виконала: студентка 2 курсу
групи Ukr1-M20
спеціальності 014 Середня освіта
(Українська мова і література)
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
Кушнір Тетяна Михайлівна

Керівник:
Попович А.С., доктор педагогічних наук,
доцент кафедри української мови

Рецензент:
Починок Л.І., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри історії української
літератури та компаративістики

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕДІЙНООСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	10
1.1. Тенденції сучасних досліджень медійноосвітніх технологій.....	10
1.2. Формування медійної грамотності студентів закладів вищої освіти в процесі навчання української мови.....	17
1.3. Дидактичний потенціал застосування медійноосвітніх технологій в закладах вищої освіти	22
1.4. Психолого-педагогічні чинники навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій в закладах вищої освіти.....	25
Висновки до першого розділу.....	32
РОЗДІЛ 2. КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ МЕДІЙНООСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	34
2.1. Візуалізація навчального матеріалу з використанням медійноосвітніх технологій на заняттях української мови	34
2.1.1. Скрайбінг	36
2.1.2. Інтелектуальні карти.....	40
2.1.3. «Хмара слів».....	46
2.1.4. Інтернет-меми.....	49
2.2. Використання технології QR-кодування на заняттях української мови в закладах вищої освіти	53
2.3. Соціальні мережі як ефективне середовище комунікації в мовній підготовці здобувачів вищої освіти.....	56
2.4. Виявлення мовних помилок у медійних текстах та їх редагування як ефективний спосіб перевірки засвоєного матеріалу	66
Висновки до другого розділу	68

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІЙНООСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	70
3.1. Зміст і структура експериментально-дослідного навчання за розробленою методикою	70
3.2. Організація констатувального етапу педагогічного експерименту	75
3.3. Перебіг формувального етапу педагогічного експерименту.....	80
3.4. Результати експериментального навчання.....	86
Висновки до третього розділу.....	89
ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	95
ДОДАТКИ.....	105

ВСТУП

Соціально-економічні, інформаційно-технологічні трансформації в сучасному суспільстві, стрімкі глобалізаційні й інтеграційні процеси в освіті спонукають до перегляду пріоритетів та методологічних засад освітнього процесу. Відтак підвищення якості освіти є однією з основних складників державної освітньої політики. До того ж особливий акцент зроблено на необхідності вдосконалення змісту й технологій навчання дисциплін різних галузей, зокрема філологічних, пошуку оптимальних шляхів і методичних ресурсів, переорієнтування освіти на формування ключових компетентностей.

Стратегічні орієнтири розвитку вищої освіти чітко окреслено в законодавчих та нормативних документах (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті, Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років, Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (2016) та Концепції розвитку педагогічної освіти в Україні (2018)).

Закон «Про освіту» передбачає формування 11 ключових компетентностей та 10 наскрізних умінь. Серед ключових компетентностей є інформативно-комунікативна, а серед наскрізних умінь є критичне мислення та здатність логічно, стисло й обґрунтовано висловлювати думку, системно осмислювати інформацію тощо. На основі цього розроблено нову редакцію Концепції впровадження медійної освіти в Україні (2016 р.) як важливий складник модернізації освіти, що сприятиме побудові в країні інформаційного суспільства, розвитку економіки знань, становленню громадянського суспільства. За таких умов особливого значення набули медійноосвітні технології, застосування яких дозволяє створити максимальний рівень інтерактивності та емоційності, досягти інформаційної насиченості процесу навчання здобувачів вищої освіти.

Науковці звертають увагу на важливість залучення освітнього потенціалу засобів масової інформації до процесу професійної підготовки фахівців.

Застосування засобів медійних технологій у формуванні професійних знань майбутніх фахівців висвітлено в працях В. Бикова, Ю. Горошко, Р. Гуревича, М. Жалдака, Н. Морзе, О. Спіріна та ін. Проблеми впливу медіа на суспільство й особистість відображені в роботах Ж. Гоне, Дж. Лалла, М. Маклюєна, О. Федорова та ін. Різним питанням медійних технологій і медійної освіти присвячені дослідження зарубіжних учених Г. Велетсіаноса, Л. Мастермана, Дж. Сіменса та ін., у яких розкривається специфіка медійних технологій і медійної освіти, їх ключові аспекти. Сьогодні відомі студії про медійні технології в освіті (Л. Бандура, Й. Беднарк, В. Бутковський, А. Васильєва, В. Винничук, О. Волошенюк, Р. Гришкова, І. Дичківська, Н. Духаніна, І. Жилавська, Я. Зелінська, В. Іванов, Ю. Казаков, Х. Комаровська, Я. Лащик, Т. Левовицький, Л. Мастерман, Л. Найдьонова, Г. Онкович, Б. Потятиник, Б. Сапунов, І. Сахневич, П. Сердюков, Г. Сучкова, О. Телень, Ю. Усов, О. Федоров, М. Філіп'як, І. Чемерис, Ю. Чернявська, О. Шаріков, С. Ющик, О. Янишин та ін.), зокрема на заняттях з української мови в закладах вищої освіти (М. Боголюбова, О. Георгіаді, Т. Гурова, Л. Деркач, С. Іць, Г. Корицька, К. Климова, О. Криворотенко, А. Онкович, К. Овсянникова, О. Орлова, С. Пилипчук, А. Попович, Т. Симоненко, О. Семенов, О. Свириденко, В. Сидоренко, К. Хома, Т. Хижня, М. Ячменик та ін.)

Попри те, що наукові студії з методики навчання української мови в закладах вищої освіти відбивають окремі сегменти застосування медійноосвітніх технологій в процесі навчання, спеціального дослідження методики застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти дотепер немає.

Аналіз науково-педагогічних досліджень, практичного стану готовності до впровадження медійноосвітніх технологій у процес навчання української мови дозволив визначити наявність *суперечностей* між:

- вимогами до освітнього процесу в закладі вищої освіти в межах інформатизації суспільства й рівнем готовності викладачів української мови до застосування медійноосвітніх технологій у професійній діяльності;

- потенційними можливостями медійноосвітніх технологій навчання української мови й недостатнім їх використанням в освітньому процесі закладів вищої освіти;
- наявністю необмеженої кількості джерел інформації та невмінням їх використовувати у професійній діяльності.

Розв'язання окреслених суперечностей потребує теоретичного обґрунтування, практичної розробки та експериментальної перевірки методики застосування технологій медійної освіти на заняттях української мови в закладах вищої освіти. Актуальність окресленої проблеми і доцільність її розробки зумовили вибір теми дипломної роботи: «Методика застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти».

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретично-методичних засад і розробленні методики застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти.

Гіпотеза дослідження. Ефективність навчання української мови в закладах вищої освіти підвищиться за умови оптимального добору форм і методів навчання засобами медійноосвітніх технологій, організації коректної роботи з медійним текстом і пропонованою системою вправ, правильного спрямування медійного продукту, систематичності його використання, готовності викладачів до імплементації медійної освіти в навчання.

Реалізація поставленої мети й перевірка вірогідності гіпотези потребували розв'язання таких основних **завдань**:

- 1) описати тенденції сучасних досліджень медійноосвітніх технологій;
- 2) розкрити й уточнити сутнісні характеристики базових понять дослідження;
- 3) визначити шляхи формування медійної грамотності здобувачів вищої освіти в процесі навчання української мови;
- 4) проаналізувати дидактичний потенціал застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої

освіти;

5) обґрунтувати психологічно-педагогічні чинники навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій у закладах вищої освіти;

6) запропонувати методичну систему застосування технологій медійної освіти на заняттях української мови;

7) експериментально перевірити ефективність розробленої методичної системи застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти.

Об'єкт дослідження – процес навчання української мови в закладах вищої освіти за методикою застосування медійноосвітніх технологій.

Предмет дослідження – методична система застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти.

Досягненню мети і розв'язанню поставлених завдань сприяли такі **методи дослідження**: *теоретичні* (аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми дослідження, її стану на сучасному етапі розвитку); *емпіричні* (педагогічне спостереження за освітнім процесом у закладі вищої освіти, опитування, бесіди, анкетування, тестування, вивчення письмових, творчих і модульних контрольних робіт здобувачів, педагогічний експеримент – задля перевірки ефективності методичної системи застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти, педагогічних умов її функціонування й комплексу засобів реалізації); *статистичні* (кількісний і якісний аналіз експериментальних даних) – для отримання достовірних результатів щодо ефективності розробленої методичної системи застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти.

Організація дослідження. Експериментальне дослідження проведено на базі Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Перший етап – теоретичний аналіз і осмислення вивченої проблеми, опрацювання психолого-педагогічної та методичної літератури, формулювання проблеми та основних теоретичних положень дослідження, визначення його

об'єкта, предмета, гіпотези, мети, стратегії й тактики.

На другому (констатувальному) етапі на основі вивчення психологічної, педагогічної та методичної літератури виділено основні напрями дослідження, розроблено програму та методику констатувального зрізу.

На третьому (формувавальному) етапі обґрунтовано й апробовано методику застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти, проаналізовано динаміку формування лінгвістичних знань і вмінь здобувачів вищої освіти шляхом застосування медійноосвітніх технологій.

На четвертому (контрольному) етапі здійснено діагностику, проаналізовано й узагальнено результати експериментально-дослідного навчання.

Теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що: *вперше охарактеризовано* дидактичний інструментарій навчання української мови в закладах вищої освіти засобами медійноосвітніх технологій; *з'ясовано* загальнодидактичні та специфічні принципи навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій; *розкрито й уточнено* сутність базових понять дослідження «медійна освіта», «медійна грамотність», «медійноосвітні технології», «готовність до застосування технологій медійної освіти»; *подальшого розвитку набули* теорія й практика застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці методики застосування медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти, у виборі оптимальних засобів, методів і прийомів навчання для активізації пізнавальної діяльності студентів в умовах інформатизації. Матеріали дослідження можуть бути використані здобувачами вищої освіти, педагогічними і науково-педагогічними працівниками закладів загальної середньої та вищої освіти на уроках / заняттях української мови.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорювалися на науковій конференції студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за підсумками НДР у 2020-2021 н.р. (Кам'янець-Подільський, 2021 р.), VI та VII Усеукраїнських наукових інтернетних конференціях «Вербальні культурні коди сучасної української мови» (Кам'янець-Подільський, 2020 р., 2021 р.), Усеукраїнських науково-практичних конференціях молодих науковців «Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку» (Одеса, 2020 р., 2021 р.) та на засіданнях кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2020-2021 рр.).

Структура та обсяг дипломної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 83 найменувань і додатків. Повний обсяг дипломної роботи становить 116 сторінок (з них 80 сторінок основного тексту). Робота містить 6 таблиць і 9 рисунків.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено ефективність методичної системи навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій в закладах вищої освіти. Результати дослідження засвідчили розв'язання поставлених завдань і дали підстави для таких висновків:

1. Студіювання наукових джерел уможливило аналіз сучасного стану досліджуваної проблеми. Темі медійної освіти присвячували наукові праці Н. Духаніна, Л. Найдьонова, Г. Онкович, С. Пензін, І. Сахневич, Ю. Усова, О. Федорова, Р. Хилько, І. Чемерис, Н. Шубенко, О. Янишин та ін. Акцентовано на міждисциплінарному характері дослідження. Сконстатовано, що зважаючи на сучасні вимоги до організації освітнього процесу та стратегічні орієнтири розвитку вищої освіти, які чітко окреслено в законодавчих та нормативних документах (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті, Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років, Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (2016) та Концепції розвитку педагогічної освіти в Україні (2018)) виникає необхідність у модернізації традиційних технологій навчання і активного впровадження методики застосування медійноосвітніх технологій на заняття в закладах вищої освіти з дисциплін різних галузей, зокрема філологічних.

2. Вивчення наукових студій із проблеми дослідження (Л. Бандура, Й. Беднарек, М. Боголюбова, В. Бутковський, А. Васильєва, В. Винничук, О. Волошенюк, О. Георгіаді, Р. Гришкова, Т. Гурова, Л. Деркач, І. Дичківська, Н. Духаніна, І. Жилавська, Я. Зелінська, В. Іванов, С. Іць, Ю. Казаков, Х. Комаровська, Г. Корицька, К. Климова, О. Криворотенко, Я. Лащик, Т. Левовицький, Л. Мастерман, Л. Найдьонова, А. Онкович, Г. Онкович, Б. Потятиник, А. Попович, Б. Сапунов, І. Сахневич, О. Семенов, О. Свириденко, В. Сидоренко, Г. Сучкова, О. Телень, Ю. Усов, О. Федоров, М. Філіп'як,

І. Чемерис, Ю. Чернявська, О. Шаріков, С. Ющик, О. Янишин, М. Ячменик та ін.) дозволило обґрунтувати та уточнити змістові характеристики базових понять дослідження: «медійна освіта», «медійний простір», «медійноосвітні технології», «медійна грамотність», «медійна компетентність», «медійні тексти» задля правильного відбору змісту навчання та відповідного йому методичного інструментарію, розроблення концепції дослідження та науково-методичної системи навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій.

3. Зроблено висновок, що заняття української мови можуть стати сучасною платформою для формування медійної грамотності здобувачів вищої світи, адже використання елементів медійної освіти сприятиме формуванню особистості, здатної ухвалювати виважені рішення на основі аналізу медійних повідомлень, бути активним творцем медійних текстів, також розвитку предметних і ключових компетентностей, які передбачені в освітньо-професійній програмі.

4. Вивчено дидактичний потенціал медійних засобів в освітньому процесі. Зазначено, що їхнє використання активізує пізнавальну діяльність особистості, поглиблює її сприймання нової інформації, що в цілому підвищує ефективність та якість навчання. Окреслено загальнопедагогічні та методичні особливості ефективного застосування засобів медійноосвітніх технологій на заняттях української мови в закладах вищої освіти. Зазначено багатофункційний характер медійних засобів, зокрема, організаційно-методичний супровід навчання української мови, здатність реалізовувати практичні цілі навчання, урізноманітнення способів організації групової та індивідуальної роботи студентів, розширення спектру засобів навчання української мови (використання різних видів засобів комунікації на заняттях (газет, журналів, відео, аудіо тощо), застосування різних медійних продуктів (цифрових ресурсів) для формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти).

5. Особистість студента як суб'єкта освітнього процесу характеризують психологи (Б. Ананьєв, Л. Божович, І. Зимня та ін.) як цілісну систему, складну структуру психічних властивостей, що робить її здатною виконувати суспільні функції, виділяти себе із середовища, усвідомлювати себе як єдине ціле, діяти згідно з власними поглядами й переконаннями, моральними вимогами й оцінками, свідомо поставленими цілями й ухваленими рішеннями.

Аналіз психологічної літератури дає підставу стверджувати, що постійна увага до індивідуальних та вікових особливостей, розуміння суті психічних процесів, що лежать в основі навчально-пізнавальної діяльності, зумовлюють ефективну організацію навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій. З'ясовано, що людина, яка перебуває під впливом різновекторної інформації та стає частиною глобальних соціальних мереж втрачає здатність цілісно сприймати медійні тексти, у неї формується «багатошарова» фрагментарна свідомість, що позбавляє можливості мислити критично. Саме тому більшість дослідників переконливо вказують на необхідність формування медійної грамотності, для того щоб людина була спроможна перетворити загрози, спричинені можливостями цифрового суспільства, на ресурс для навчання та саморозвитку.

6. Пропонована модель методичної системи навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій спрямована на формування мовної компетентності та медійної грамотності. Успішній реалізації методичної системи навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій сприятимуть загальнодидактичні (науковості, систематичності й послідовності, наступності й перспективності, зв'язку навчання з життям та ін.) та спеціальні (міждисциплінарної інтеграції, формування стійкої мотивації до оволодіння лінгвістичними вміннями, запровадження аналізу медійних текстів, текстоцентризму, розвитку критичного мислення, естетичної вартості медійних текстів, мотиваційного забезпечення освітнього процесу, міцності і дієвості навчання) принципи навчання. Доведено, що на сучасному етапі розвитку освітньої галузі методична система навчання стилістики майбутніх учителів

української мови і літератури має відповідати особистісно зорієнтованому й діяльнісно-компетентнісному підходам.

7. Ефективність запропонованої методичної системи навчання стилістики української мови засобами медійноосвітніх технологій в закладах вищої освіти підтверджено позитивною динамікою здобутих результатів. Кількість студентів експериментальної групи, які показали високий рівень стилістичних знань, умінь і навичок, зросла на 11 %, студентів контрольної групи – лише на 8 %, достатній рівень – на 16 % (у контрольній групі – на 3 %). Водночас в експериментальній групі на 13 % зменшилася кількість студентів із показниками середнього (у контрольній групі – лише на 8 %), елементарного – на 14 % (у контрольній групі – на 4 %). У роботі доведено, що запропонована методична система навчання української мови засобами медійноосвітніх технологій є досить ефективною, інноваційною, раціональною й перспективною для застосування в закладах вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонець М. О. Вплив оновленого мислення здобувачів вищої освіти на формування світогляду. *Критичний підхід у викладанні природничих дисциплін*: матеріали Міжнародної науково-методичної конференції НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ, 2018. С. 10–17.
2. Білоусова Л. І. Візуалізація навчального матеріалу з використанням технології скрайбінг у професійній діяльності вчителя. *Фізико-математична освіта*. 2016. Вип. 1. С. 39–47.
3. Бьюзен Т. Супермышление. Лондон: BBC Logo. 2018. URL: <https://libcat.ru/knigi/spravochnaya-literatura/spravochniki/3682-toni-byuzen-supermyshlenie.html> (дата звернення: 20.06.2021).
4. Гавриш Н. В. Інтегровані заняття: методика проведення. Київ: Шкільний світ, 2012. 128 с.
5. Галченков А. С. Дидактические особенности применения медиатехнологий в дополнительном гуманитарном образовании подростков: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования (педагогические науки)». Ростов-на-Дону, 2014. 231 с. URL: <https://docplayer.com/29001112-Didakticheskie-osobennosti-primeneniya-mediatehnologiy-v-dopolnitelnom-gumanitarnom-obrazovanii-podrostkov.html> (дата звернення: 25.07.2021).
6. Гаркуша І. Психологічні аспекти та основні мотиви використання соціальних мереж. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія. Педагогічні науки»*. Дніпро: ТОВ «Роял Принт», 2019. Вип. 2 (18). С. 40–50. URL: <http://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2019/2/6.pdf> (дата звернення: 27.09.2021).
7. Георгиади А. А. Подготовка будущих учителей филологических специальностей к профессиональной деятельности с применением медиаобразовательных технологий: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Ялта, 2015. 255 с. URL: <https://uchebnikfree.com/shkolyi-vyisshey->

pedagogika_1486/podgotovka-buduschih-uchiteley-filologicheskikh.html (дата звернення: 16.11.2020).

8. Городенська К. Нові явища та процеси в українському словотворенні: динаміка чи деструкція словотвірних норм. *Українська мова*. 2013. № 2. С. 3–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2013_2_3 (дата звернення: 24.04.2021).

9. Гурова Т. Медіаосвітні технології як засіб формування комунікативної компетентності студентів-філологів. *Молодь і ринок*. 2019. № 7. С. 51–56.

10. Дегтярьова Г. А. Візуалізація як важливий засіб ефективної комунікації у процесі навчання. *Scientific semiannual magazine*. Київ, 2020. Вип. 10, С. 93–110.

11. Дем'янчук О. Форми та компоненти реалізації ефективної підготовки майбутнього викладача до застосування медіатехнологій у професійній діяльності. *Педагогічний часопис Волині*. 2016. № 1. С. 40–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pchv_2016_1_10 (дата звернення: 24.09.2021).

12. Деркач Л. М. Інтеграція засобів медіаосвіти в навчання української мови (за професійним спрямуванням) майбутніх педагогів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Київ, 2017. Т. 59. № 3. С. 62–75.

13. Духаніна Н. М. Педагогічні умови застосування медіаосвітніх технологій у підготовці магістрів комп'ютерних наук: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2011. 267 с. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/search/article?articleId=2285852> (дата звернення: 24.09.2021).

14. Дюлічева Ю. Ю. Досвід використання соціальних мереж у коледжах та університетах США. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2012. № 19 (254). Ч. I. С. 245–250.

15. Іць С. В. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами медіаосвіти: автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2014. 20 с. URL:

http://eprints.zu.edu.ua/12458/2/aref_%D0%98%D1%86%D1%8C.pdf (дата звернення: 24.09.2021).

16. Климова К. Засоби медіа-дидактики у площині навчання і самонавчання української мови майбутніх учителів. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. Бердянськ, 2014. Вип. 2. С. 77–82.

17. Климова К. Я. Теорія і практика формування мовнокомунікативної професійної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних університетів: монографія. Житомир: РУТА, 2010. 562 с.

18. Кобися А. П. Використання технологій майндмепінгу у педагогічній діяльності: матеріали методологічного семінару кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті 2015-2016 н.р. URL: http://ito.vspu.net/metod_seminar/15-16/Kobysa/Kobysa_A.pdf (дата звернення: 25.06.2021).

19. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. А. Найдьоновой, М. М. Слюсаревського. Київ: [б. в.], 2016. 16 с.

20. Корицька Г. Теоретико-практичні аспекти використання технологій блогідидактики у процесі шкільного навчання української мови: монографія. Харків: Міська друкарня, 2021. 409 с.

21. Крижановський А. Є. Використання соціальних мереж у навчальному процесі вищого навчального закладу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 31. Т. 3. С. 276–281. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/31_2020/part_3/45.pdf (дата звернення: 20.09.2021).

22. Критичне мислення на другому місці найзатребуваніших компетенцій у 2021. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.criticalthinking.expert/statti/kritichnemislennya-na-drugomu-mistsi-najzatrebuvanishih-kompetentsij-u-2020/> (дата звернення: 20.10.2021).

23. Кучаковська Г. А. Роль соціальних мереж в активізації процесу навчання інформатичних дисциплін майбутніх вчителів початкової школи. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Вип. 3 (47) . С. 136–149.

URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1213/933> (дата звернення: 25.08.2021).

24. Кучерук О. Інтегрування інфомедійної грамотності в простір мовної освіти. *Українська мова і література в школі*. 2020. №3. С. 9–12.

25. Лещенко Т. О. Шляхи удосконалення мовної підготовки іноземних студентів. *Актуальні питання суспільно-гуманітарних наук та історії медицини*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 11-12 жовтня 2018 р.). Чернівці, 2018. С. 111–113.

26. Литвин А., Робак В. Завдання медіаосвіти в контексті підвищення якості професійної підготовки. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. 2013. № 3. С. 31–37, URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPUPed_2013_3_8 (дата звернення: 20.05.2021).

27. Майнаєв Ф. Я. Використання соціальних мереж у on-line навчанні. *Innovative solutions in modern science*. 2016. № 2 (2). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/145611689.pdf> (дата звернення: 04.07.2021).

28. Медиаобразование в цифровую эпоху: рекомендации Венской конференции. ЮНЕСКО, 1999. URL: <http://www.unesco.ru/rus/pages/bythemes/stasya27012005103359.php> (дата звернення: 02.03.2021).

29. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за наук. ред. В. В. Різуна. Київ: Центр вільної преси, 2012. 252 с.

30. Медіаосвітні технології в модернізації змісту гуманітарної освіти. Оптимізація циклу соціально-гуманітарних дисциплін у вищій освіті України в контексті євроінтеграції: монографія / Б. А. Воронкова, М. А. Дебич, Н. М. Демяненко, Н. О. Дівінська та ін.; за заг. ред. Г. В. Онкович. Київ, 2014. С. 258–304.

31. Методика викладання у вищій школі: навчально-методичний посібник / укладач: В. І. Кобаль. Мукачево: Вид-во МДУ, 2016. 203 с.

32. Мірошниченко А. О., Шевнюк О. Л. Інстаграм як сучасне освітнє середовище. *Мистецтво та освіта*. 2020. № 3. С. 40–45.
33. Мороз С. А., Мороз В. М. Німецька модель підготовки науково-педагогічних кадрів: особливості розбудови та перспективи використання для розвитку трудового потенціалу вітчизняних ВНЗ. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2016, №2. С. 87–96.
34. Овсянникова К. Педагогічні умови формування медіаосвітньої компетентності майбутніх учителів-філологів: обґрунтування проблеми. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: педагогіка*. Мелітополь, 2014. № 1 (12). С. 124–127.
35. Огієнко І. Наша часописна мова. *Рідна мова*. 1936. Ч. 6. С. 259–262.
36. Огляд сервісів для розробки скрайбінг-презентацій. *Електронний ресурс для вчителів з основ технології скрайбінгу*. URL: <https://sites.google.com/site/ckrajbingprezentacii/servisi-skrajbingu> (дата звернення: 13.06.2021).
37. Омельчук С. Українська лінгводидактична термінологія з погляду нормативності. *Українська мова*. 2015. № 1. С. 50–59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2015_1_5 (дата звернення: 29.04.2021).
38. Онкович А. Д., Боголюбова М. М. Нове в медіаосвіті: мовно-педагогічна блогодидактика. *Інновації та традиції у мовній підготовці іноземних студентів: тези доповідей міжнародного науково-практичного семінару*. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2018. С. 195–199.
39. Онкович Г. Професійно-орієнтована медіаосвіта у вищій школі. Київ: *Вища освіта України*. 2014. №2. С. 80–87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2014_2_14 (дата звернення: 12.05.2021).
40. Онкович Г. В. Новітні терміни медіаосвіти та медіадидактики. *Лінгвістика. Лінгвокультурологія. Кроскультурна і міжкультурна комунікація: проблеми, питання, рішення*. Дніпро: ДНУ ім. Олесь Гончара, 2018. № 12. Ч. 2. С. 277–291.

41. Онкович Г. В. Розвиток медіадидактики вищої школи: український досвід. *Обрії друкарства*: науковий журнал. 2020. №1 (8). С. 130–150.
42. Онкович Г. В., Криворотенко О. Г. Педагогічна благодидактика вчителів української мови та літератури. *Проблеми освіти*: зб. наук. пр. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. Вип. 92. С. 82–88.
43. Онкович Г. В., Онкович А. Д. Соціальна мережа як джерело розвитку і саморозвитку професійної компетентності педагога. *Проблеми освіти*: зб. наук. пр. / ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України. Вінниця: ТОВ «Нілан — ЛТД», 2018. Вип. 88. Ч. 2. С. 91–101.
44. Онофрійчук Л. О. Скрайбінг як сучасна форма візуалізації навчального матеріалу в закладі вищої освіти. *Народна освіта*. 2020. Вип. 1. С. 61–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2020_1_11 (дата звернення: 13.06.2021).
45. Орлова О. Художнє сприйняття як основа медіакомпетентності студентів-філологів. *Вища освіта України*. 2014. № 3. С. 82–88.
46. Петрик Л. В. Медіаграмотність як навичка XXI століття. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*: зб. наук. пр. Київ: Київський університет імені Б. Грінченка, 2017. № 27. С. 100–103.
47. Петрик Л. В. Медіазасоби як складові «перевернутого навчання» іноземної мови у педагогічному ЗВО. *Викладання іноземних мов в Україні та за її межами: кращі практики та виклики*: матеріали Міжнародної наукової конференції (м. Івано-Франківськ, 21-22 березня 2019 р.). Івано-Франківськ: НАІР, 2019. С. 226–229.
48. Пилипчук С., Скапа А. Впровадження медіаосвіти на уроках української мови та літератури. URL: <https://medialiteracy.org.ua/vprovadzhennya-mediaosvity-na-urokakh-ukrayinskoj-movy-ta-literatury/> (дата звернення: 17.09.2021).
49. Пометун О. Критичне мислення як педагогічний феномен. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 89–98.

50. Попович А. С. Методика викладання української мови у вищій школі: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2018. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/2235/Popovych-A.S.-Metodyka-navchannia-stylistyky-maibutnix-uchyteliv-ukrainskoi-movy-i-literatury-v-zvo.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 17.09.2021).

51. Попович А. С. Методика навчання стилістики майбутніх учителів української мови і літератури в закладах вищої освіти: монографія. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин Я. І., 2018. 376 с.

52. Попович А. С., Марчук Л. М. Стилiстика української мови: навчальний посiбник. Кам'янець-Подiльський: Кам'янець-Подiльський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. 172 с.

53. Попович А. С., Марчук Л. М. Українська мова в засобах масової комунікації. Навчально-методичний комплекс: навчальний посібник. Київ: КНТ, 2015. 299 с.

54. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2627-III (зі змінами). Редакція від 15.07.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 15.09.2021).

55. Романовський О. Г. Ментальні карти як інноваційний спосiб організації інформації в навчальному процесі вищої школи. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 64, № 2. С. 185–196. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2018_64_2_18 (дата звернення: 27.08.2021).

56. Свириденко О., Хома К. Медіаосвіта майбутніх учителів-філологів. *Теоретична і дидактична філологія*. Переяслав-Хмельницький, 2015. Вип. 19. С. 95–103.

57. Семенов Е. Н. Медиаобразование будущего учителя в высшей филологической школе: опыт зарубежья и Украины. Вектор науки. Тольятти, 2013. № 1 (12). С. 239–242.

58. Семенов О., Ячменик М. Мовно-методична підготовка майбутнього вчителя-словесника до використання засобів медіаосвіти: монографія. Суми: Видавництво СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019. 211 с.
59. Сидоренко В. Педагогічна майстерність учителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти: акме-синергетичний аспект: термінологічний словник-довідник. Донецьк: Витоки, 2013. 100 с.
60. Сидорчук Н. Г. Скрайбінг : інновації та традиції аудіовізуальної підтримки навчального процесу. *Креативна педагогіка: науково-методичний журнал*. Житомир: Полісся, 2016. Вип. 11. С. 57–64.
61. Симоненко Т. Мультимедіа як дидактичний засіб формування мовнокомунікативної компетентності студентів філологічних факультетів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія : Педагогіка. Тернопіль, 2012. № 1. С. 61–66.
62. Сипченко О. Використання медіаосвітніх технологій в освітньому середовищі закладу вищої педагогічної освіти. *Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Слов'янськ, 26–27 вересня 2019* [гол. ред. О. Хвещевська]. Слов'янськ: Видавництво «Папірус», 2019. С. 134–140.
63. Сипченко О., Черкашина Л., Гарань Н. Формування загальних компетентностей майбутніх викладачів засобами інноваційних технологій в освітньому середовищі ЗВО. *Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій: монографія* [за заг. ред. Л. Г. Гаврілової]. Hameln, Germany: InterGING. 2019. С. 180–195.
64. Сорока Т. В. Скрайбінг як сучасна форма візуалізації навчального матеріалу. *Географія*. 2015. № 16 (284). URL: http://journal.osnova.com.ua/article/51806-Скрайбінг_як_сучасна_форма_візуалізації_навчального_матеріалу (дата звернення: 15.06.2021).
65. Соцмережі як сучасний інструмент навчання [Електронний ресурс]. URL: <https://op.ua/news/osvita-v-ukraini/socmerezhi-yak-suchasniy-instrument-navchannya> (дата звернення: 20.10.2021).

66. Ткачук Г. В. Особливості впровадження мобільного навчання: перспективи, переваги та недоліки. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 64, № 2. С. 13–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2018_64_2_4
67. Тулодзєцький Г., Герціг Б., Графе С. Медіаосвіта в школі та на уроці: Основи і приклади [за ред. В.Ф. Іванова; пер. з нім. В. Климченка]. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 405 с.
68. Ушинський К. Д. Твори: в 6 т. Т. 4. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології. Київ: Рад. школа, 1952. 518 с.
69. Федоров А. В. Развитие медиакомпетентности студентов в процессе медиаобразования. Saarbrucken: Lambert Academic Publishing, 2010. 580 с.
70. Федоров А. В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности. Таганрог: Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2010. 64 с.
71. Фрумкин К. Г. Откуда исходит угроза книге. *Знамя*. 2010. № 9. URL: <http://znamlit.ru/publication.php?id=4377> (дата звернення: 07.04.2021).
72. Чемерис І. М. Аналіз та можливості використання англомовних медіаосвітніх сайтів у процесі формування медіакомпетентності студентства. *Вісник Черкаського університету*. 2016. Вип. № 2. С. 129–134.
73. Чумакова Н. В. «Хмари слів» на уроках української мови [Електронний ресурс]. URL: <https://vseosvita.ua/library/hmari-sliv-na-urokah-ukrainskoi-movi-111289.html>» (дата звернення: 25.10.2021).
74. Шарлай Н. О. Хмари слів як засіб візуалізації на уроках української мови і літератури [Електронний ресурс]. URL: <https://vseosvita.ua/library/hmari-sliv-ak-zasib-vizualizacii-na-urokah-ukrainskoi-movi-i-literaturi-240519.html> (дата звернення: 26.10.2021).
75. Шахіна І. Використання ментальних карт у навчальному процесі. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізикоматематичної і технологічної освіти*. Вип. 8(III). URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/> (дата звернення: 17.09.2021).

76. Шеїна О. О. Педагогічні умови застосування медіаосвітніх технологій у закладах вищої освіти. *Молодий вчений*. Миколаїв. № 5.1 (69.1). 2019. С. 238–241.

77. Шуневич О. М. Шляхи формування медіаграмотності в процесі навчання учнів української мови. *Український педагогічний журнал*. 2017. № 4. С. 103–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2017_4_16 (дата звернення: 15.07.2021).

78. Щербаков О. В., Щербина Г. А. Соціальна мережа для підтримки навчального процесу у ВНЗ. *Системи обробки інформації*. 2012. Вип. 8 (106). С. 156–162.

79. Юфименко В. Г. Медична благодидактика та медіаосвітні технології як новітні чинники розвитку професійної компетентності фахівця. *Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика*: матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю (м. Полтава, 19 березня 2020 р.). Полтава, 2020. С. 269–272.

80. Юфименко В. Г. Соціальні мережі як ефективне середовище комунікації в мовній підготовці іноземних студентів. *Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика*: матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю (м. Полтава, 19 березня 2020 р.). Полтава, 2020. С. 272–275.

81. Як переконати дітей учитися: п'ять порад від вчителя року Артура Пройдакова [Електронний ресурс]. URL: bbc.com/ukrainian/features-58847426 (дата звернення: 26.11.2021).

82. Ячменик М. Інтегрований спецкурс із медіакультури в підготовці майбутнього вчителя-словесника: досвід Сумського педагогічного університету. *Естетика і етика педагогічної дії*. Київ, 2015. Вип. 12. С. 184–195.

83. Digitalin 2021: Глобальний оглядовий звіт [Електронний ресурс]. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report> (дата звернення: 16.11.2021).